

Kulturhistorisk beskrivning av trakten kring Skogaby

För en utomstående framstår Skogaby som det område där förändringarnas vindar har dragit hårdast fram. Det som idag framstår som tätort är helt och hållet ett resultat av järnvägen mellan Halmstad och Markaryd. Innan dess utgjorde området delar av Norra Kattarps inägomark och hade således ingen samhörighet med Skogaby. Istället var den ursprungliga byn Skogaby belägen mer än tre kilometer nordväst om stationsområdet och den bebyggelse som nu bär dess namn.

Ur ett arkeologiskt perspektiv bildar området kring Skogaby gränsen mellan det fornlämningsrika kustområdet och det mer eller mindre fyndtomma inlandet. Gränsen är nästan knivskarp där Gatesjön och Kårarpsjön bildar den slutliga barriären. Trakten kring Skogaby har i de äldsta tiderna präglats av Lagan och dess attraktionskraft på nomadiserade jägar/samlarfolk som kom att vistats i området. Framför allt är det området kring Södra Kattarp som utgjort den stora magneten och anledningen skall säkert sökas i att just här har det varit optimalt för de större bytesdjuren att passera över ån. Längs en sträcka på några hundra meter ligger här flera boplatser vars datering visar att man återkommit till platserna under hundratals år.

I och med introduktionen av åkerbruk och boskapsskötsel tycks det ske förändringar i området. Vadstället vid Södra Kattarp fungerar fortfarande som jaktstation men övriga fynd lyser mer eller mindre med sin frånvaro. Istället får vi ge oss längre västerut för att lokalisera mer permanenta boplatser, framför då kring Veinge och Lejeby.

Under bronsåldern ökar antalet lämningar något men till skillnad från de mer kustnära regionerna är det omöjligt att urskilja några mer centrala platser utan spåren finns spridda över stora ytor. Framför allt är det gravarna som förmedlar budskapet om människans närvaro. Sydväst om Skogaby finns det uppgifter om två lokaler där det har legat gravar. Den ena var en gravhög som grävdes bort i början av 1900-talet. Fynden bestod av keramikkräsl i vilka det låg brända ben. På den andra platsen påträffades också ett keramikkräsl med brända ben men till skillnad från föregående plats har det här varit fråga om ett litet gravfält där urnorna satts ned i små gropar i marken. Västerut från Skogaby finns ytterligare gravar som kan tillskrivas bronsåldern. De flesta består av gravhögar men en bit från Furulund ligger även det enda gravröset i området, "Ebbarpshög". Några hundra meter från dessa gravar och på krönet av en höjdrygg finns ett större, jordfast block som under bronsålder eller äldsta järnålder har varit samlingspunkt för kultiska ceremonier. På blocket finns ett 30-tal skålgropar som alla spelat en viktig roll i att åkalla stöd från högre makter. Genom stormen Grudruns får man idag en uppfattning om platsens monumentalitet då sikten är fri ända ut till havet.

I och med järnåldern tycks det återigen ske en förändring kring Skogaby. Folket väljer nu att återigen rikta blickarna längre västerut och det är först i anslutning till det ursprungliga Skogaby som spåren ger sig tillkänna. Framför allt genom små, flacka stensättningar där gravgåvorna kan tidfästa begravingarna till århundradena kring Kristi födelse. Arkeologiska undersökningar i samband med ombyggnaden av väg 117 visar att människorna byggt sina hus på de små, men väl-dränerade höjderna vid Skogabysjön men också längre västerut. I detta område finns även indicier för en medeltida bebyggelse som mycket väl kan vara föregångaren till den ursprungliga byn Skogaby som vid mitten av 1800-talet bestod av ett tiotal gårdar samt några torp. Idag är det svårt att bilda sig en uppfattning av den äldre bystrukturen då laga skift resulterade i att flera av gårdarna erhöll sina skiften utanför den egentliga bykärnan.

Ett speciellt fynd från Skogaby tilldrar sig ett extra intresse. För mer än 40 år sedan fann man närmare 80 silvermynt i närheten av Gamlegårdssjön. Mynten dateras till sent 1300-tal och tidigt 1400-tal och är huvudsakligen präglade i Tyskland. Mynten påträffades tillsammans

vilket tyder på att de grävts ner eller gömmts undan för att senare plockas upp igen. Oftast sker en sådan handling i anslutning till det egna boendet men idag finns inget som vittnar om det på platsen. Tar man då sjönamnet i beaktande berättar den att sjön ligger i anslutning till den gamla gården, dvs. någonstans i närheten kan en tidig föregångare till dagens befintliga byar finnas.